

УДК 351.75

DOI 10.32782/2523-4269-2025-92-92-95

Сахно Артем Петрович,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1260-1212>

Ковбасюк Анатолій Васильович,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
та особистої безпеки поліцейського
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривницький)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7250-3819>

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ ДО УКРАЇНСЬКОГО БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ

У статті розглянуто актуальні проблеми адаптації скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку до українського безпекового середовища. Проаналізовано передумови її запровадження, основні принципи й переваги моделі, заснованої на партнерстві поліції та громади, превентивності та пропорційності дій. Обґрунтовано необхідність ухвалення спеціального закону, що врегулює механізми забезпечення публічного порядку під час масових заходів і стандарти дій поліції в кризових ситуаціях.

Ключові слова: публічна безпека, публічний порядок, скандинавська модель, Національна поліція, правове регулювання, масові заходи, концепція, комунікація, деескалація конфліктів.

Постановка проблеми. Забезпечення публічної безпеки та порядку є одним із ключових напрямів діяльності держави, від ефективності якого безпосередньо залежить рівень довіри громадян до правоохоронної системи, стабільність суспільства та стійкість державних інститутів. В умовах трансформації українського сектору безпеки й оборони, посилення інтеграційних процесів із Європейським Союзом і зростання викликів, пов'язаних із гібридними загрозами, набуває особливої актуальності питання адаптації найкращих європейських практик у сфері забезпечення публічної безпеки, зокрема скандинавської моделі.

Зазначимо, що до створення Національної поліції України правові засади забезпечення публічної безпеки та порядку визначалися низкою нормативно-правових актів, які, однак, втратили чинність у зв'язку з реформуванням правоохоронної системи. Унаслідок цього протягом певного часу зазначена сфера залишалася поза належним правовим регулюванням, що негативно впливало на єдність підходів та ефективність дій поліції під час проведення масових заходів і в кризових ситуаціях. У 2018 році було затверджено Концепцію запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної

поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, яка визначила загальний підхід до формування нових стандартів поліцейської діяльності, спрямованих на мінімізацію конфліктів і розвиток партнерських відносин між поліцією та громадою. Водночас зазначена Концепція не має статусу нормативно-правового акта, а лише окреслює засади, що мають стати підґрунтям для його розроблення. Відсутність спеціалізованого нормативно-правового акта, який би системно регулював питання запровадження, реалізації та моніторингу скандинавської моделі публічної безпеки в українських реаліях, створює правову прогалину, що ускладнює імплементацію сучасних підходів до забезпечення правопорядку. Саме тому дослідження актуальних аспектів адаптації скандинавської моделі до українського безпекового середовища має не лише теоретичне, але й практичне значення – воно сприятиме вдосконаленню законодавчої бази, підвищенню ефективності діяльності поліції та формуванню європейських стандартів публічної безпеки в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання імплементації скандинавської моделі забезпечення

публічної безпеки та порядку в Україні неодноразово розглядалися в наукових працях вітчизняних дослідників. Зокрема, окремі аспекти правового регулювання механізмів реалізації елементів цієї моделі в діяльності органів Національної поліції висвітлено в роботах А. А. Аносенкова, Р. В. Мукоїди, М. О. Лисої, Л. В. Ярмола, О. Г. Юшкевича й інших провідних українських науковців.

Водночас у працях зазначених авторів залишилися недостатньо розкритими питання практичної адаптації окремих складових скандинавського підходу до специфіки українського правового поля, а саме щодо диференційованого застосування адміністративних стягнень, а також організаційно-управлінських особливостей забезпечення публічної безпеки під час масових заходів.

Метою дослідження є обґрунтування доцільності адаптації окремих елементів скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку до українських реалій, зокрема у контексті правового регулювання масових заходів, запровадження диференційованого підходу до відповідальності правопорушників, а також підвищення ефективності діяльності Національної поліції з урахуванням безпекових викликів воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Скандинавську модель забезпечення публічної безпеки та порядку, як таку, що акцентує увагу на громадському партнерстві, превентивних заходах і мінімальному використанні сили під час проведення всіх без винятку масових заходів, було популяризовано в Україні як орієнтир для реформування правоохоронних органів, яке розпочалося після Революції гідності шляхом прийняття у 2015 році Закону України «Про Національну поліцію» [1], відповідно до якого фактично розпочалася реформа правоохоронної системи в Україні.

На переконання М. О. Лисої, запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку в діяльність органів і підрозділів поліції сприяє формуванню ефективної системи управління та координації дій поліцейських сил, оскільки вона орієнтована на превентивний підхід до забезпечення публічного порядку, що, зі свого боку, дає змогу своєчасно й результативно реагувати на конфліктні або кризові ситуації на їх ранніх етапах розвитку [2, с. 188].

Основною перевагою скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку є зниження потреби в застосуванні силових методів і залученні спеціалізованих підрозділів особливого призначення. Згідно з принципами цієї моделі, поліцейські сили мають застосовувати силу суто як крайній захід – лише у тих випадках, коли інші засоби поліцейського впливу виявилися неефективними для забезпечення виконання службових обов'язків відповідно до чинного законодавства.

У межах скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку наголос робиться на комунікацію, медіацію, деескаляцію конфліктів, а також на тісну взаємодію поліції з громадою. Такий підхід дає змогу не лише підвищити рівень довіри населення до правоохоронних органів, але й забезпечити стабільну безпекову ситуацію без надмірного застосування сили. Ефективність цієї моделі підтверджується практикою скандинавських країн, де превентивна діяльність поліції та акцент на соціальне партнерство стали ключовими елементами національних стратегій безпеки.

Сама ідея виникнення скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку за участі великої

кількості її учасників виникла у світі після цілого ряду масштабних сутичок між поліцією та антиглобалістами, що відбувались як у США, так і в Європі на початку 2000-х років. Протести антиглобалістів виникали в містах, у яких зазвичай проводилися міжнародні саміти: Сіетл (1999); Гетеборг (2001); Генуя (2001).

Однією з арен масштабних подій у період з 14 по 16 червня 2001 року стало шведське місто Гетеборг, у якому під час проведення саміту Європейського Союзу відбулися масові протести проти розширення Євросоюзу, відносин із США та безпекової політики. На масовому заході понад 90 осіб отримали поранення під час саміту в шведському місті, коли поліція вела запеклі сутички з анархістами, антиглобалістами та іншими протестувальниками. Завдані збитки були оцінені більш ніж у 4 мільйони доларів [3].

На відміну від перерахованих вище країн, у яких протестувальники виступали проти всесвітньої глобалізації, у тому числі спротиву щодо створення Євросоюзу, в Україні, навпаки, протести громадян виникли після протиправного розгону мирної акції студентів та громадських активістів 30 листопада 2013 року як спротив проти відходу політичного керівництва країни на чолі з Віктором Януковичем від законодавчо-закріпленого курсу на Європейську інтеграцію та подальшої відмови тодішньої влади від цього курсу.

23 серпня 2018 року наказом Міністерства внутрішніх справ України № 706 було затверджено Концепцію запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів [4].

Відповідно до положень указаної Концепції, основним завданням органів (підрозділів) Національної поліції є впровадження превентивного, діалогового та пропорційного підходу до забезпечення публічного порядку під час масових зібрань. Також передбачено перегляд традиційної моделі реагування на порушення громадського порядку під час проведення масових заходів, зокрема шляхом зменшення ролі силового компонента та розширення комунікаційної складової в роботі поліції. Ключовими елементами, що пропонуються до імплементації, є підрозділи діалогу, мінімізація конфронтації, забезпечення відкритості дій поліції, а також дотримання принципу необхідності та пропорційності під час втручання.

Тож реалізація скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку в українських реаліях потребувала оперативного затвердження на державному рівні чіткого, структурованого плану дій, який би визначив цілі та завдання Концепції, засади реформування правоохоронної сфери, етапи соціальних трансформацій, прогнозовані результати, а також ресурсне забезпечення. Однією з ключових умов мала стати ініціатива щодо законодавчого врегулювання механізмів проведення масових заходів шляхом підготовки відповідного закону та підзаконних актів. Представляється, що їх розробка повинна здійснюватися за участі всіх гілок влади та з урахуванням позицій інститутів громадянського суспільства.

Разом із тим, за висновками численних фахівців у галузі поліцейського права [5–7], ні законодавчою, ні виконавчою гілками влади за весь період із моменту винесення рішення Конституційного Суду України від 19 квітня 2001 р. [8], створення Національної поліції в Україні та запровадження Концепції скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку до

цього часу не прийнято відповідного спектра нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення системного підходу як щодо урегулювання належної поведінки громадян, так і щодо захищеності правоохоронців. Отже, у нестандартних ситуаціях працівники поліції до цього часу змушені діяти на власний розсуд, ризикуючи своїм здоров'ям, а іноді й життям. На цій підставі авторами цієї статті пропонується низка пропозицій, спрямованих на покращення правового регулювання в контексті адаптації скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку до українського безпекового середовища.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу дійти висновку, що впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку в українських реаліях є не лише актуальним, але й стратегічно необхідним кроком у процесі формування сучасної, демократичної, орієнтованої на права людини системи публічної безпеки. Вивчення досвіду інших країн, у тому числі скандинавських, свідчить, що ефективне функціонування правоохоронних органів у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку базується на превентивності, комунікації, довірі суспільства і пропорційному застосуванню сили, імплементація якого повинна здійснюватися з урахуванням українських реалій. На нашу

думку, ключовим завданням є не механічне запозичення окремих практик, а їх адаптація до національної правової системи, організаційної структури поліції та рівня суспільної довіри. Під час цього процесу доцільно враховувати безпекові виклики воєнного стану, які вимагають поєднання гуманістичних принципів із реаліями високого рівня загроз. Визначальним кроком держави має стати прийняття спеціального нормативно-правового акта, наприклад Закону України «Про забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів», який би врегулював механізми забезпечення публічного порядку під час масових заходів, права й обов'язки їх учасників, межі та підстави втручання поліції, а також стандарти дій у кризових ситуаціях, положення якого можуть бути деталізовані в ряді відомчих підзаконних нормативно-правових актах Міністерства внутрішніх справ України.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у виробленні методичних і правових рекомендацій щодо застосування скандинавської моделі в умовах реформування сектору безпеки з урахуванням міждисциплінарного підходу, який поєднує юридичну, соціальну та управлінську складові, а також активну участь громадськості в процесі формування нових стандартів публічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Лиса М. О. Тактика дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів (скандинавська модель). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. № 32. С. 186–193.
3. Four jailed for Gothenburg riots. BBC. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1456903.stm>.
4. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів : наказ МВС України від 23 серпня 2018 року № 706. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS873>.
5. Ярмол Л. В. Право на мирні зібрання: до уточнення загальнотеоретичної характеристики. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2016. № 850. С. 331–337.
6. Юшкевич О. Г. Особливості реформування поліції в Україні на шляху європейської інтеграції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 33–37.
7. Аносенков А. А., Мукоїда Р. В. Впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів в аспекті вдосконалення національного законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 138–143.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) : рішення Конституційного суду України від 19.04.2001 № 4-рп/2001. *Офіційний вісник України*. 2003. № 28. Ст. 1379.

References

1. Pro Natsionalnu politsiyu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580-VIII [On the National Police: Law of Ukraine of July 2, 2015 No. 580-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40–41, Art. 379 [in Ukrainian].
2. Lysa, M.O. (2022). *Taktyka dii politzii pry planuvanni ta orhanizatsii zakhodiv iz zabezpechennia publichnoi bezpeky ta poriadku pid chas provedennia masovykh zakhodiv (skandynavska model)* [Police tactics in planning and organizing public safety and order during mass events (Scandinavian model)]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Seriiia ekonomichna. Seriiia yurydychna*, 32, 186–193 [in Ukrainian].
3. BBC (n.d.). *Four jailed for Gothenburg riots*. Retrieved from <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1456903.stm>.
4. *Pro zatverdzhennia Kontseptsii zaprovadzhennia v diialnosti orhaniv ta pidrozdiliv Natsionalnoi politzii Ukrainy skandynavskoi modeli zabezpechennia publichnoi bezpeky ta poriadku pid chas provedennia masovykh zakhodiv: nakaz MVS Ukrainy vid 23.08.2018 № 706* [On approval of the Concept of implementing the Scandinavian model in the activities of the National Police of Ukraine during mass events: Order No. 706 of 23.08.2018]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/MVS873> [in Ukrainian].
5. Yarmol, L.V. (2016). *Pravo na myrni zibrannia: do utochnennia zahalnoteoretychnoi kharakterystyky* [The right to peaceful assembly: towards clarification of the general theoretical characteristics]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*. Seriiia "Yurydychni nauky", 850, 331–337 [in Ukrainian].

6. Yushkevych, O.H. (2019). Osoblyvosti reformuvannia politsii v Ukraini na shliakhu yevropeiskoi intehratsii [Peculiarities of police reform in Ukraine on the path to European integration]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 3, 33–37 [in Ukrainian].

7. Anosienkov, A.A., & Mukoida, R.V. (2023). Vprovadzhenia skandinavskoi modeli zabezpechennia publichnoi bezpeky ta poriadku pid chas provedennia masovykh zakhodiv v aspekti vdoskonalennia natsionalnoho zakonodavstva [Implementation of the Scandinavian model of public security and order during mass events in the context of improving national legislation]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*, 3, 138–143 [in Ukrainian].

8. *Rishennia u spravi shchodo zavchasnoho spovishchennia pro myrni zibrannia: Rishennia vid 19.04.2001 № 4-rp/2001* [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case concerning advance notification of peaceful assemblies: Decision of April 19, 2001, No. 4-rp/2001]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 2003 (28), Art. 1379 [in Ukrainian].

Sakhno Artem,

Candidate of Law, Senior Researcher,

Head of the Department of Tactical and Special Training and

Personal Security of the Police

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1260-1212>

Kovbasyuk Anatoliy,

Lecturer at the Department of Tactical and Special Training and

Personal Security of the Police

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7250-3819>

CURRENT ASPECTS OF ADAPTING THE SCANDINAVIAN MODEL OF PUBLIC SECURITY AND ORDER TO THE UKRAINIAN SECURITY ENVIRONMENT: LEGAL CHALLENGES

The article examines topical aspects of adapting the Scandinavian model of public safety and order to the Ukrainian security environment. It is argued that ensuring public safety is a key area of state activity, on which the level of public trust in the law enforcement system, social stability, and the resilience of state institutions depend. The author emphasizes that after the reform of the law enforcement system and the creation of the National Police of Ukraine, a legal gap arose in the regulation of public safety mechanisms, which was partially filled in 2018 by the Concept of Introducing the Scandinavian Model. At the same time, this Concept does not have the status of a normative legal act, which complicates its practical implementation.

The paper analyzes the essence of the Scandinavian model as a system based on partnership between the police and the community, preventive approaches, communication, mediation, and the proportionate use of force. The author examines the historical preconditions for its emergence in Northern European countries, as well as the peculiarities of its adaptation in Ukraine in the context of European integration processes and security challenges of martial law. It is determined that the main advantage of the Scandinavian approach is the reduction of confrontation during mass events, the formation of citizens' trust in the police, and the provision of sustainable public security without excessive use of force.

Based on the analysis, the author concluded that it is necessary to legislate legal mechanisms for implementing the Scandinavian model in Ukraine. It is proposed to adopt a special Law of Ukraine "On Ensuring Public Safety and Order during Mass Events," which would define the rights and obligations of participants, the limits of police intervention, standards of action in crisis situations, and the principles of proportionality in the use of force. Such an act should become the foundation for the formation of a new paradigm of public safety focused on human rights, communication, and trust.

Prospects for further research lie in the development of methodological and legal recommendations for improving the mechanisms for implementing the Scandinavian model in Ukrainian conditions using an interdisciplinary approach that combines legal, managerial, and social aspects of ensuring public safety.

Key words: public safety, public order, Scandinavian model, National Police, legal regulation, mass events, Concept, communication, conflict de-escalation.

Надіслано до редколегії 02.09.2025
Рекомендовано до публікації 08.10.2025
Опубліковано 19.11.2025